

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศต่างๆ ในโลกได้มีการติดต่อค้าขายกันมาตั้งแต่อดีต ส่วนหนึ่งเป็นเพราะแต่ละประเทศไม่สามารถผลิตสินค้า เพื่อสนองความต้องการของประชาชนภายในประเทศได้ทุกชนิด และเพียงพอ จึงต้องอาศัยการผลิตภายในประเทศและการสั่งซื้อจากต่างประเทศ (import) สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ประเทศต่าง ๆ ไม่สามารถผลิตสินค้าทุกชนิดเพื่อบริโภคเองภายในประเทศ เพราะมีปัจจัยการผลิตและความชำนาญแตกต่างกัน และในบางกรณีแม้ว่าประเทศจะสามารถผลิตสินค้าชนิดนั้น ๆ ได้เอง แต่ก็ยังสั่งซื้อจากต่างประเทศก็เนื่องมาจากต้นทุนการผลิตต่ำกว่าการผลิตเองภายในประเทศ ซึ่งก็หมายความว่าความแตกต่างของราคาสินค้าชนิดเดียวกันในแต่ละประเทศ ก็เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการค้านระหว่างประเทศ

การค้านระหว่างประเทศจึงอยู่ในลักษณะที่แต่ละประเทศจะเลือกการผลิตสินค้าที่ตนมีความชำนาญและมีปัจจัยการผลิตเพียงพอ โดยอาศัยหลักของการแบ่งงานกันทำมาใช้ เพื่อทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำที่สุดและส่งออกสินค้าชนิดนั้น และในขณะเดียวกันก็สั่งซื้อสินค้าชนิดที่ประเทศตนไม่สามารถผลิตได้ด้วยต้นทุนต่ำ การที่ประเทศจะผลิตสินค้าอะไรจึงพิจารณาได้จากปริมาณปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในประเทศนั้นว่าเหมาะสมสำหรับการผลิตสินค้าชนิดใด และจำนวนปัจจัยการผลิตมีมากน้อยเพียงใด ถ้าประเทศใดมีปัจจัยการผลิตชนิดนั้นมาก ต้นทุนการผลิตสินค้าที่เน้นการใช้ปัจจัยดังกล่าวจะต่ำ ทำให้ราคาขายสินค้าต่ำไปด้วย สามารถแข่งขันกับประเทศต่าง ๆ ในโลกได้

จากแนวคิดที่กล่าวมาเกิดทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศได้แก่ ทฤษฎีเฮคเชอร์-โธห์ลิน หรือ ทฤษฎีความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิต (Factor Endowment Theory) โดยสาระสำคัญของทฤษฎีกล่าวไว้ว่า "สาเหตุของการค้าระหว่างประเทศ เกิดขึ้นจากความแตกต่างของความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตของประเทศต่างๆ โดยประเทศจะมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในสินค้าที่เน้นการใช้ปัจจัยการผลิตที่ประเทศนั้นมีอยู่อย่างสมบูรณ์และขาดความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในสินค้าที่เน้นการใช้ปัจจัยการผลิตชนิดที่ประเทศขาดแคลน" และความแตกต่างของความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตนี้เอง ทำให้ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของแต่ละประเทศแตกต่างกัน

ความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตตามทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของเฮคเชอร์-โธห์ลิน พิจารณาได้จากสัดส่วนของปริมาณปัจจัยการผลิตและราคาเปรียบเทียบของปัจจัยการผลิต ซึ่งการพิจารณาจากสัดส่วนของปริมาณของปัจจัยการผลิตเป็นการมองทางด้านอุปทานของปัจจัยเพียงด้านเดียว ส่วนการพิจารณาจากราคาเปรียบเทียบของปัจจัยจะเป็นการมองทั้งทางด้านอุปสงค์และอุปทานของปัจจัย เนื่องจากราคาของปัจจัยถูกกำหนดมาจากอุปสงค์และอุปทานของปัจจัย ดังนั้นการพิจารณาความแตกต่างของความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของประเทศต่าง ๆ จึงพิจารณาได้จากทั้งสัดส่วนของปริมาณปัจจัยการผลิตและราคาเปรียบเทียบของปัจจัยการผลิต

เนื่องจากปริมาณปัจจัยการผลิตของแต่ละประเทศมีและราคาของปัจจัยการผลิตนั้นมีได้คงที่เสมอไปสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของปริมาณปัจจัยการผลิตและราคาปัจจัยการผลิตนี้อาจมีผลทำให้สัดส่วนของปริมาณของปัจจัยการผลิตและราคาของปัจจัยการผลิตเปลี่ยนแปลงไปด้วย และแน่นอนที่สุด เมื่อสัดส่วนของปริมาณปัจจัยการผลิตและราคาเปรียบเทียบของปัจจัยการผลิตเปลี่ยนแปลงอันมีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงในความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตในประเทศนั้น ๆ สิ่งสำคัญที่ตามมาคือจะเกิดการเปลี่ยนแปลงในความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแบบแผนการผลิตและการส่งออกที่เปลี่ยนแปลงไป การทราบถึงแบบแผน

การผลิตและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นจะเป็นประโยชน์ในแง่ของการประเมินความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยเทียบกับประเทศอื่น ๆ ที่เป็นทั้งคู่ค้าและคู่แข่งในการผลิต

ดังนั้นในการศึกษานี้จึงทำการวิเคราะห์ถึงการเปลี่ยนแปลงความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของเศรษฐกิจไทยเปรียบเทียบกับประเทศต่างๆ ภายใต้อิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิต

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของการศึกษาได้แก่การศึกษาถึงสถานะความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของประเทศไทย โดยคำนึงถึงพื้นฐานทางด้านโครงสร้างของปัจจัยการผลิต (Factor Endowment Pattern)

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของประเทศต่าง ๆ ภายใต้อิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างปัจจัยการผลิต ขอบเขตของการวิเคราะห์จะพิจารณาปัจจัยการผลิตสามชนิดคือ ทน แรงงานความชำนาญระดับต่ำ แรงงานความชำนาญระดับสูง ซึ่งในที่นี้จะเริ่มศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513-2532 แต่เนื่องจากปริมาณปัจจัยการผลิตที่เปลี่ยนแปลงจะค่อนข้างเปลี่ยนแปลง เพื่อต้องการให้เห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนจึงทำการศึกษาโดยพิจารณาจากข้อมูลปี 2513 2523 และ 2532 และเลือกศึกษาโดยอาศัยข้อมูลของประเทศต่าง ๆ 14 ประเทศ ได้แก่ประเทศไทยและประเทศคู่ค้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในภูมิภาคเอเชีย

แนวการวิเคราะห์

ก. วิธีการศึกษา

การศึกษาในที่นี้จะพิจารณาการเปลี่ยนแปลงความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของเศรษฐกิจไทยเทียบกับประเทศต่าง ๆ โดยพิจารณาจากความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิต ซึ่งความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตนิยามได้ในสองลักษณะคือ นิยามแรก ยึดสัดส่วนของปริมาณปัจจัยการผลิตเป็นหลัก และนิยามที่สองยึดราคาเปรียบเทียบของปัจจัยเป็นหลัก ในที่นี้จะทำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของเศรษฐกิจไทยเทียบกับประเทศอื่นๆ โดยพิจารณาเป็นสองส่วนคือ ส่วนที่หนึ่ง พิจารณาโดยดูจากสัดส่วนของปริมาณปัจจัยการผลิตและส่วนที่สอง พิจารณาโดยดูจากราคาเปรียบเทียบของปัจจัยการผลิต ซึ่งการพิจารณาทั้งสองส่วนที่กล่าวมาจะใช้ "สามเหลี่ยมปัจจัยการผลิต" (Endowment Triangle) เป็นกรอบในการวิเคราะห์

ข. ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ซึ่งได้มาจากหลายแหล่งด้วยกัน ข้อมูลทั้งหมดจะเป็นข้อมูลรายปีโดยเลือกศึกษาปี 2513 2523 และ 2532 และข้อมูลที่ใช้ประกอบด้วยข้อมูลปริมาณปัจจัยการผลิตและราคาปัจจัยการผลิตของประเทศต่างๆ

ค. นิยามศัพท์

ความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิต (factor abundance) เป็นคำเฉพาะที่ใช้ในทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศของเฮคเชอร์-โอห์ลิน ซึ่งความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตพิจารณาจากค่านิยามได้สองแบบคือ ค่านิยามแรกยึดสัดส่วนของปริมาณปัจจัยการผลิตเป็นหลัก ส่วนนิยามที่สองยึดราคาเปรียบเทียบของปัจจัยเป็นหลัก เช่นกำหนดให้มีประเทศสองประเทศ

คือประเทศ A และ ประเทศ B และมีปัจจัยการผลิตสองชนิดคือ ทุน (K) และ แรงงาน(L) ตามนิยามแรกถ้า $(K/L)_A > (K/L)_B$ แสดงว่าประเทศ A มีความอุดมสมบูรณ์ในปัจจัยทุน ส่วนประเทศ B มีความอุดมสมบูรณ์ในปัจจัยแรงงาน และตามคำนิยามที่สอง $(P_K/P_L)_A < (P_K/P_L)_B$ กล่าวคือราคาเปรียบเทียบของปัจจัยทุนคือปัจจัยแรงงานของประเทศ A มีค่าน้อยกว่าประเทศ B แสดงว่าประเทศ A มีความอุดมสมบูรณ์ในปัจจัยทุนเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศ B

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

จากงานการศึกษาชิ้นนี้ทำให้ทราบถึงความแตกต่างในความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของประเทศต่างๆ บนพื้นฐานของแบบแผนความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตซึ่งจะช่วยให้แสดงถึงแบบแผนการผลิต กล่าวคือ ประเทศใดมีแบบแผนความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตคล้ายคลึงกัน แบบแผนการผลิตก็จะคล้ายคลึงกัน ส่วนประเทศใดมีแบบแผนความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตแตกต่างกัน แบบแผนการผลิตก็จะแตกต่างกัน

ในกรณีนี้เน้นการศึกษาสถานะความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของประเทศไทยเทียบกับประเทศอื่นๆ จึงเป็นการช่วยระบุว่าประเทศไทยมีความได้เปรียบสัมพัทธ์หรือแบบแผนการผลิตใกล้เคียงกับไทยซึ่งแสดงถึงแนวโน้มการเป็นคู่แข่งของไทยในด้านโครงสร้างการผลิตมากขึ้น และการพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงในความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบก็เป็นการศึกษาให้มองเห็นถึงความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไทยเมื่อเทียบกับประเทศต่างๆ รวมทั้งการพิจารณาความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบความขึ้นตอนหรือระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจด้วย การศึกษาในแนวทางนี้จึงเป็นรากฐานในการศึกษาเพื่อพิจารณาหรือปรับทิศทางทางการค้าและการวางนโยบายทางการค้าระหว่างประเทศได้อย่างรอบคอบยิ่งขึ้น